

קבצי הערות התמימים ואנ"ש בלקו"ש חלק י"ט שיחה א' לפרשת דברים

קובץ הערות התמימים ואנ"ש מלבורן גליון טז (תשמ"ה)

בענין שילוח המרגלים

ט. בלקו"ש חי"ט דברים (א) ע' 7 מבאר כ"ק אדמו"ר שליט"א שזה עמשה איחר את ישראל מ' שנה במדבר היה מפני שאהבתו להם התבטאה באופן שהדגיש עבודת האדם. דאם היו נכנסים מיד לארץ היה זה "נהמא דכסופא", כי זהו רק גילוי מלמעלה, משא"כ כשעברו כל הנסיונות של המ' שנה הגיעו להיות דאויים להכנס לארץ מצד עבודתם.

ולפי זה יומתק לכאורה כל הענין של סיבת איחורם במדבר דהיינו שילוח המרגלים. דהנה ידוע פרש"י בר"פ שלח ד"ה שלח לך. לדעתך. ז.א. שהקב"ה לא צוה למשה לשלוח המרגלים וזה בא מלמטה דוקא. וכודאי ידע משה שיכול הקב"ה להביאם אל הארץ אלא שרצה שיהיה בזה איזה ענין הבא מלמטה, בלבושי טבע, ולכן שלח המרגלים. ואף ש"איזהו חכם הרואה את הנולד", ומשה ידע שיכול להיפת תוצאה רעה משילוח המרגלים אבל סו"ס ידע שבאיזה אופן שיהי' – או על ידי המרגלים כפשוטו שיעזרו לכבוש הארץ או על ידי שיאחרו במדבר מ' שנה – תהיה כניסתם לארץ על ידי הכנה בעבודתם מלמטה.

21/08/2018

ישראל פלטיאל

ב' ענינים בתענוג

הת' מנחם מענדל גלויברמן

תלמיד בישיבה

בלקו"ש חל"א שיחה ג' לפרשת בשלח מבאר כ"ק אדמו"ר בהטעם מה שבנ"י מחוייבים בשמירת שבת, ואילו עכו"ם ששבת חייב מיתה, דההשפעה לאומות אין בה עונג, רק "כמאן דשדי בתר כתפוי לשונאו שלא ברצונו"; משא"כ ההשפעה לבני ישראל יש בה תענוג, כולל תענוג דלמעלה, שהקב"ה מתענג מהשפעה זו לבני ישראל עם קרובו ו"באור פני מלך חיים".

והטעם לזה (ראה גם קונטרס ומעין מאמר ח' ואילך) — דאצל האומות באה ההשפעה "חנם — מן המצוות" בלי עבודה רוחנית, משא"כ ההשפעה לישראל היא לפ"ע עבודתם.

ומבאר, ד"אצל ישראל, מכיון שענין עקרי בההשפעה שלהם הוא ענין התענוג, לכן היא גורמת ומביאה את תענוג האדם, יום מנוחה ותענוג . . . משא"כ אצל האומות שהקב"ה משפיע להם "כמאן דשדי . . . שלא ברצונו", נשלל אצלם ענין הרצון והמנוחה, כ"א יגיעה וטירחא דוקא".

והיינו, שזה שההשפעות באות בלא תענוג דלמעלה, פועל זה על האדם שאצלו לא יהי תענוג וכ"כ בהערה 58 בנוגע להשליו, שהי' באופן ד"לא בפנים מאירות יתננה לכם" (רש"י בשלח טז, ד) וזה גרם שיהי' "לאכול ולא לשובע" (רש"י שם פסוק ח) — בלי עונג.

ולכאורה, אי"ז עולה בקנה אחד עם משנ"ת בתו"א פר' תצוה (פא, ב) דברי ר"ע "אם לעוברי רצונו כך לעושי רצונו עאכו"כ" — ד"אם לעוברי רצונו כך יש תענוג הרבה שנפל בשכה"כ כ"ש לעושי רצונו דהיינו מה

שהוא עשוי ונתון מרצה"ע ב"ה . . שהוא ההתענגות על הוי' שבודאי יש בו תענוג נפלא והרבה מיני תענוג שהוא מקור החיים ומקור התענוגים".

ומשמע, דענין התענוג באדם למטה אינו שייך להשפעות דלמעלה, דאף שההשפעה היא משבה"כ, דרך נפילה כו', (והיינו, שבאה בלי עבודה), וממילא — אין בזה תענוג דלמעלה, כנ"ל מהשיחה, מ"מ, בבואו למטה יש בו תענוג הרבה, והוא לכאורה, בסתירה עם השיחה הנ"ל, דמשם משמע, שדוקא כאשר יש תענוג דלמעלה אפשר שיהי' מזה לאדם למטה תענוג.

בפשטות י"ל דבתו"א לא מיירי בכח התענוג שבנפש, ומה שנוקט ל' תענוג הוא בשם המושאל — "תענוג עוה"ז", אלא דלא משמע כן ממה שממשיך שם דתענוג זה נמשך מן המצוות "שהוא תענוג נפלא עד אין קץ" וכו'.

גם צלה"ב במ"ש בהשיחה שאצל האומות "נשלל ... ענין הרצון והמנוחה, כ"א יגיעה וטירחא דוקא":

(א) איך יתאים זה עם המבואר לפנ"ז דההשפעה לאומות אינה בחשבון ובאה "חנם — מן המצוות", ודוקא ההשפעה לישראל היא מדודה ולפ"ע העבודה, דא"כ, הרי דוקא האומות א"צ ליגיעה וטירחא, כיון שנשפע להם ממילא, משא"כ בניי צריכים ליגע, שהרי נשפעת להם לפ"ע העבודה, ואיך כ' דאצל האומות דוקא צ"ל טירחא?

(ב) בהדין ד"עכו"ם חייב מיתה", אין האיסור לנוח (סתם) כ"א לעשות את יום השבת, ואם נשלל אצל הגויים ענין המנוחה, מ"ט לא מצינו איסור זה בשאר עניני מנוחה (ומשמע שזה קשור דוקא עם ענין השבת)?

והביאור בזה י"ל בדא"פ — ובהקדים:

בלקו"ש חי"ט שיחה א' לפרשת דברים מביא כ"ק אדמו"ר ויכוח ריב"ז ובייתוסי בנוגע לזמן חה"ש (מנחות סה, סע"א ואילך), דלהבייתוסי צ"ל תמיד לאחר השבת, ונימוקם — משה רבינו אוהב ישראל הי' ויודע שעצרת יום אחד הוא עמד ותקנה אחר השבת כדי שיהיו ישראל מתענגין שני ימים", וריב"ז דחה דבריו, ד"אם משה רבינו אוהב ישראל הי' למה איחרן במדבר ארבעים שנה".

ומקדים, דכל הויכוחים שניהלו תנאים וכו' עם לא — יהודים (ועד"ז עם בייתוסי), ובפרט אלו שנכנסו בתורה — תורת אמת, יש להם מקום בשכל דתורה.

וממשיך (בתרגום חפשי): "ע"פ כהנ"ל (שפרטי הויכוח יש להם מקום בשכל דתורה) מתעוררת תמי' הכי גדולה בנקודת הויכוח: שיטת הבייתוסי מיוסדת על כך ש"משה רבינו אוהב ישראל הי'" וריב"ז אומר "ואם משה רבינו אוהב ישראל הי'" — בל' תמי"?!

ומבאר, אשר "אהבת ישראל של משה רבינו, אינה כפי שהבייתוסי נקט (אשר אהבת ישראל כזו מחייבת התקנה "שיהיו ישראל מתענגין שני ימים"), אלא היא באופן שונה ועמוק יותר, אשר אהבת ישראל זו אינה (תמיד) סיבה שליהודים יהי' בגילוי מתענגין".

וביאור הענין: "ידוע שמ"ט הימים שבנ"י סופרים, מורים על דרגות (מ"ט שערים) אליהם בנ"י מגיעים בכוח ועבודת עצמם (ולכן צריכים לספור ימים אלו); משא"כ יום החמישים — שלא נכלל בספירתם של ישראל — מורה על דרגא (שער הנו"ן) שבאה וניתנת מלמעלה, לאחר שעשו והגיעו להדרגות שבכוח ועבודתם עצמם. . וזוהי טענת הבייתוסי: כיון שתוכן היו"ט, יום החמישים, הוא ענין שבא מלמעלה, הלכך צ"ל גם ההכנה לעצרת ענין שמדגיש (לא כ"כ עבודת האדם, כ"א) הקדושה שבאה

מלמעלה "שבת" שמקדשא וקיימא (שלכן זהו יום של תענוג, בלא עמל ויגיעה)."

ועל כך השיב ריב"ז, דרצונו של משה רבינו הי' שבנ"י יזכו למ"ת ע"י יגיעתם דוקא. וע"ז הביא ראי' מהא ד"איחרן במדבר ארבעים שנה": אף שיכול הי' להכניסם מיד — רצה משה רבינו שכניסתם לארץ תהי' בהיותם מוכשרים וראויים לכך ע"י עבודתם ויגיעתם, וזה נפעל דוקא ע"יז שנתאחרו מ' שנה במדבר.

ומכ"ז משמע דתענוג גלוי הוא (לא מה שבא ע"י ריבוי ויגיעה, כ"א) מה שנמשך מלמעלה שלא ע"י עבודה.

והנה, בלקו"ש חי"ז ע' 337 נת' — שלא כנ"ל — דדוקא ע"י יגיעה באים לתענוג, ובתרגום חפשי: "אדם רוצה בקב שלו" דוקא — הרצון והתענוג של האדם הם כמה שהשיג ע"י עבודה ויגיעה. הענינים שהוא מקבל מלמעלה בחסד חנם, שלא ביגיעתו ... אין בהם (גם באדם) תענוג הנפש. דוקא "בקב שלו", מה שהוא מקבל ע"י עבודה, "אדם רוצה" — ורוצה כאן הכוונה ^{נוצר החכמה} (גם) פנימיות הרצון, תענוג שבנפש".

ובפשטות י"ל דאי"ז סותר, שכן בחי"ט מיירי בתענוג "גלוי" — חיצוני: משא"כ בחי"ז כוונתו לפנימיות כח התענוג.

והביאור בזה, דהנה בתענוג — ב' ענינים (הפכיים): (א) מה שהוא בא דוקא לאחרי (וע"י) עמל ויגיעה: (ב) ענינו מצ"ע — מנוחה.

וי"ל, דזהו החילוק שבין תענוג "גלוי" וכוח התענוג הפנימי: בחיצוניות — ענינו של תענוג הוא המנוחה (וכפשטות הענין — דוקא מנוחה היא הגורמת לאדם תענוג), אבל בפנימיות — דוקא ע"י עמל ויגיעה נעשה "קב שלו". וממילא — "רוצה", יש לו בזה תענוג.

וואין זה שייך להמבואר בכ"מ בחסידות (ראה בהנסמן חי"ט שם הערה 33) אשר אדרבה, התענוג בעצם שאינו בא בסיבת איזה דבר הוא נעלה יותר מתענוג שבא לאחרי היגיעה, דהכא אין מדובר בתענוג בעצם אלא בתענוג שבא בסיבת המעלות שבהדבר, ותענוג זה – אם אינו בא לאחרי הידיעה – הוא חיצוני בלבד].

ולפ"ז יש לבאר ויכוח ריב"ז והבייתוסי, דהבייתוסי טען שהעיקר בתענוג הוא הענין הב' הנ"ל, ולכן צ"ל ב' ימי מנוחה, משא"כ ריב"ז סבר שמשם רצה שהתענוג דחה"ש יהי פנימי ואמיתי, ולכן צ"ל דוקא ע"י יגיעה.

ועפ"ז י"ל, דמה שאצל האומות נשלל ענין התענוג, הוא דוקא בתענוג הפנימי, שבא לאחרי (וע"י) היגיעה, משא"כ ענין המנוחה מצ"ע לא נשלל.

ומהאי טעמא דוקא "עכו"ם ששבת חייב מיתה" ולא "עכו"ם שנח" (סתם), דשבת ענינה (לא מנוחה מצ"ע, אלא) שלאחרי "ששת ימים תעבוד כו" בא יום של שביתה ממלאכה (ראה לקו"ת שה"ש כד, א, ובארוכה – מאמר ד"ה את שבתותי ה'ש"ת), ודוקא ענין זה נשלל אצל האומות, כיון שהוא תענוג פנימי, שלאחרי היגיעה.

[ואף שמהשיחה מחי"ט משמע ששבת ענינה מנוחה מצ"ע, דנת' שם (כנ"ל) דשבת ענינה "הקדושה שבאה מלמעלה... דמקדשא וקיימא", מ"מ נת' שם בהערה 33 שגם בשבת ישנו הענין הפנימי שבתענוג – תענוג שלאחרי היגיעה, וכמרוז"ל "מי שטרח בע"ש יאכל בשבת"].

ועפ"ז יובן הטעם שדוקא ההשפעה לישראל באה ע"י עבודה, להיות שבכדי שיהי התענוג פנימי צ"ל לפ"ע העבודה, דאז דוקא המנוחה באה ע"י היגיעה; משא"כ לאומות באה ההשפעה "חנם – מן המצוות", ולכן גם התענוג שבה אינו פנימי.

ומש"כ בהשיחה ד"נשלל אצלם ענין המנוחה, כ"א יגיעה וטירחא
דוקא" — ה"פ: אצל האומות לא שייך שע"י היגיעה יהי' אח"כ ענין של
תענוג, כיון שהשפעת התענוג שבאה להם היא "חנם", ואינה קשורה
ליגיעתם. א"כ, אפי' ייגעו ויטרחו לא יהי' מזה תענוג, כיון שאין שייך
אצלם התענוג שלאחרי היגיעה.

וזהו מ"ש בתו"א ד"יש תענוג הרבה שנפל משבה"כ", דהכוונה בזה
י"ל שנפל לעוברי רצונו תענוג חיצוני, פי' שלא בא לאחרי היגיעה, אבל
תענוג פנימי אין נמשך להם.

ולפ"ז יומתק המשך מרז"ל זה — "לעושי רצונו עאכו"כ": דאם
לעוברי רצונו — אף שנמשך להם רק "כמאן דשדי בתר כתפוי כו" —
נמשך תענוג (חיצוני עכ"פ), לעושי רצונו — "דהיינו מה שהוא עשוי
ונתון מרצה"ע ב"ה (תענוג פנימי) — על אחת כמה וכמה.